

Magne Raundalen
Barnepsykolog

Barn som lever med vold i familien

Hva er god familieomsorg? Å se alle former for vold mot barn i familien samtidig må være målet.

Som deltager i et 3-årig program for Barne- og familiedepartementet, har jeg de siste to årene arbeidet spesielt med teamet vold i familien. For meg som barnepsykolog har det vært meget vanskelig å bevege meg fritt i dette landskapet. Først og fremst fordi alle former for overgrep er mer kompliserte når det eksisterer et skjebnefellesskap mellom ofre og utøvere, i dette tilfelle foreldre og barn. Derneft fordi det er så ulike grupperinger, dog med kvinnebevegelsen i spissen, som har bestemt hva vi skal være opptatt av og hvordan vold skal tolkes. Jeg har derfor måttet hugge meg vei i en jungel av feminisme, antifeminisme, kjønnskamp, menneskerettighetsarbeid, politikk, politi, sosiologi og psykiatri for endelig å komme fram til barnet og barnepsykologien.

For å komplettere det sammensatte bildet ytterligere, er det ikke særlig lenge siden den adferden vi nå synes meget dårlig om, rett og slett var god familieomsorg, nemlig å tukte barna tidlig og vise hvem som var sjef når barnas mødre viste utbryter-takter. Som ved en glideforskaling er broen bygget fra positivt og akseptabelt til et omfattende og uakseptabelt sosialt problem som et flertall mener at makter og myndigheter må gjøre alt for å bekjempe. Visse former for vold i familien har vært uakseptable siden «tidenes morgen,» og i Christian den Femtes Lov av 1687 gis det rom for å holde skikk på familien, men dersom man «sønderslaar deres legeme eller ødelegger deris helbred», skal foreldrene dømmes og straffes som om handlingen hadde rammet en fremmed!

Når vi ser oss om i terrenget, er vi nødt til å spørre oss selv om vi gjennom tidene har latt familien gå over den røde streken som

ble trukket for over 300 år siden. I alle fall har Høyesterett nå i desember 2005 slått fast at foreldre fritt kan tildele sine barn milde klaps i oppdragelsens navn. Men jeg formaner deg «try this only at home» og aldri på bussjåføren som ikke holder ruten, eller mot flygelederen som holder deg på Gardermoen.

Jeg har levd så lenge at jeg selv skrev artikler om barnemishandling på slutten av 60-tallet. Om røntgenlegene som hadde oppdaget uforklarlige, multiple brudd blant spedbarn. Det ble endog satt fram hypoteser om en ny form for baby-benskjørhet som kunne føre til brudd kun forårsaket av bevegelse. Det var så tykt i jungelen at vi ikke kunne se mødrene. Når vi først så dem ble det mobilisert bredt, og helsestasjonen fikk en sentral rolle. Henry C. Kempe kom fra Colorado til Norge og vi måtte alle lære den forferdelige ordrekken: brenner, brekker, stikker, rister, slår. Forklaringene på at de som egentlig ville sine barn det aller beste, likevel gjorde det verste, gikk langs tre hovedlinjer: patologi, det vil si ulike variasjoner av fødselsdepresjoner med psykoser, patologi hos barnet blir og nevnt, deretter sosial arv, det vil si en herjet oppvekst (les foreldreskole) uten læring av omsorgsferdigheter, og til sist økonomisk og sosialt stress. I barnemishandlingens navn var det bare en utøver: mor.

Tidlig på 80-tallet ble forhenget for alvor revet til side for søkelys på seksuelle overgrep i familien, og denne gangen med fjernsynet som den mektige formidler av at «ingen rom er trygge.» Oppmerksomheten på mors mishandling trakk seg langsomt tilbake og ble etter hvert nesten borte fra vår bevissthet. Hvilken betydning det hadde at vi i 1975 fikk det sterkeste av alle FN-år, nemlig Kvinneåret, har jeg ikke kunnskaper til å overskue, men 20 år etter blir det slått fast i Beijing-erklæringen på kvinnekone-

ransen i 1995 at det nå heter vold (violence), og at mannen og hans patriarkat er roten til alt ondt. Mannen innrømmes verken patologi eller sosial arv, bare i to linjer i den lange erklæring antydes det at han kunne være både hjelpetrengende og behandlingsverdig. Jeg vil tilføye at det er intet i den erklæringen jeg ikke ville underskrive, men hvorfor heter alt vold og hvorfor er det heretter bare menn som utøver uakseptable og forferdelige ting i familien? Og hvor blir det av vernet av barnet når det er politikk, politi og kampen for verdige rettigheter for kvinner som definerer hva vi skal være opptatt av i voldens navn? Er det barnevern godt nok å beskytte mor?

I mitt arbeid med det tre-årige programmet «Barn som lever med vold i familien» for Barne- og familiedepartementet, og som er et samarbeid mellom Senter for Krisepsykologi i Bergen og Alternativ til Vold i Oslo, er det blitt helt klart for meg at vi må klare å se alle former for vold mot barn i familien – samtidig. Det fornyede engasjementet fra barnelegene og rettsmedisinen når det gjelder alvorlig mishandling av de minste barna, har gitt meg optimistiske tanker om at det går an. Og når vi etter hvert kommer på fote etter Bjugn-traumet, kan vi håpe på at vi igjen kommer flere seksuelt misbrukte barn til unnsetning.

Når jeg krever at vi skal fram til barnet og orientere oss i landskapet derfra, har jeg blant annet *British Medical Journal* i ryggen. I 1998 skrev de på lederplass at vold i familien (domestic violence) ødela flere liv enn alle genetiske sykdommer til sammen.

Magne Raundalen

I neste nummer:

- Bønder og medisinerbruk
- Tarmblødning
- Generisk forskrivning av legemidler

- Lindrende sedering
- Omskjæring av kvinner
- Barnehelse og tusenårs-målene